

تازهای کتاب در مورد خاورمیانه

تهیه و تنظیم: دکتر حمید احمدی
دانشیار علوم سیاسی دانشگاه تهران

اخیر به شیوه‌ای آکادمیک و مستند به بررسی دورنمای روابط ایران و آمریکا پرداخته است و این امتیازی بزرگ برای این کتاب می‌باشد.

Adam Garfinkle, *Politics and Society in*

Modern Israel: Myths and Realities,

Armonk, NY: M. E. Sharpe, 2000,

336 pages.

سیاست و جامعه در اسرائیل مدرن:

افسانه‌ها و واقعیتها

نویسنده در این کتاب که خود آن را

یک کتاب درسی مقدماتی می‌خواند، بر آن

است تا پیشینه‌های تاریخی اسرائیل کنونی

را تبیین کند. نویسنده از همان آغاز میان

سنت تاریخی یهود و شرایط کنونی در

اسرائیل ارتباط برقرار کرده، برای درک

سیاست، جامعه و فرهنگ اسرائیل یک

چارچوب مفهومی ارائه می‌دهد. از دیدگاه

نویسنده، منش اسرائیلی در اثر ترکیبی از

تجربیات مشترکی که در طول هزاران سال

انباشته شده، شکل گرفته است.

او با اشاره به نشانه‌های توراتی

خاطر نشان می‌سازد که چگونه مردم یهود و

* هومن پیمانی مشاور مستقل مؤسسات

سازمان ملل متحد در سوئیس است و پژوهش‌ها و

نوشته‌های پیشین وی درباره خلیج فارس، قفقاز و

آسیای مرکزی می‌باشد. از جمله تألیفات نویسنده

عبارتند از امنیت منطقه‌ای و آینده آسیای

مرکزی: رقابت ایران، ترکیه و روسیه که توسط

ناشر همین کتاب در سال ۱۹۹۸ منتشر

شده است.

تبعید بعدی آنها، نقش اساسی در شکل دادن به هویت آنها به عنوان یک مردم بازی کرد. با وجود این، وی چنین می گوید که ظهور صهیونیسم و تکامل دولت اسرائیل به «گسست» تجربه منجر شد، یعنی یک مبارزه دایمی برای سازش نهادها و اندیشه های عملی ماوراء آن. به نوشته وی کشمکش مذکور خود را به شکل زندگی چند وجهی اسراییلی، بویژه در تشدید تنش سکولار- مذهبی جلوه گر ساخته است.

Richard G. Horannisian, *Armenian Van/Vaspurakan*, Costa Mesa, CA: Mazda Publishers, 2000, 296 pages.

وان یا واسپوراکان ارمنی

این کتاب در واقع مجموعه مقالات کنفرانس «شهرها و استاتنهای تاریخی ارمنی» است که قرار است بعدها همچنان ادامه یابد. این کنفرانس در دانشگاه کالیفرنیا در شهر لوس آنجلس برپا شده بود. کتاب مقالات ۱۴ نویسنده برجسته متخصص مسایل ارمنستان را در ۱۴ فصل جداگانه، درباره تاریخ پرفراز و نشیب و غم انگیز شهروندان مهد تمدن ارمنی از عصر باستان

تا قرن بیستم مورد بررسی قرار می دهد. نویسندگان زندگی روزانه و فرهنگ عامه روستانشینان و شهرنشینان ارمنی را بازسازی می کنند؛ یعنی کسانی که در کوهستانهای ناهموار واسپوراکان (زمین شریف) سکونت داشتند. این کتاب شرح روابط و درگیریهای این ساکنان با همسایگان ترک و ایرانی خود و نیز به قدرت رسیدن ارمنه در برخی برهه های تاریخی را به تصویر می کشد. برخی مقالات کتاب به شرح زیر است: «وان و تداوم خاطره» نوشته رابرت دبلیو. تامسون؛ «وان در دوره سلطه مغولان، ترکمنها، ایرانیها و عثمانیها» نوشته دیکران کوی میجان و «ارمنیهای بی رحم وان: دیدگاه نوین ترکها» نوشته کلایو کاس.

Moshe Tzalel, *From Ice-Breaker to Missile Boat: The Evolution of Israel's Naval Strategy*. London and Westport CT: Greenwood Press, 2000, 160 pages.

از یخ شکن تا قایق موشک انداز: تکامل استراتژی دریایی اسرائیل

این کتاب یک مطالعه اقتصادی درباره نیروهای دریایی اسرائیل یعنی تاریخ، سابقه کار و اهمیت آن برای امنیت ملی ارایه می دهد. نویسنده در روز شمار رشد نیروی دریایی اسرائیل از «یک آغاز ناروشن تا سلطه واقعی در منطقه»، نشان می دهد که «عامل اصلی این تکامل به ظاهر دشوار، ساختار بیگانه جامعه و دولت اسرائیل و کمکهای سخاوتمندانه اقتصادی از بیرون بود.» (ص ۳) او می گوید که مصر یا سوریه هیچ کدام قبل یا بعد از ۱۹۶۷ یک تهدید جدید دریایی برای اسرائیل محسوب نمی شدند و نوسازی نیروی دریایی اسرائیل «یک واکنش بیش از حد نسبت به یک خط ممکن و نه بالفعل، ناشی از فراوانی بودجه و نفوذگذاری مؤثر بود.» (ص ۱۵۶) به نظر نویسنده، گرچه اسرائیل به یک نیروی دریایی

Ran Aaronsohn, *Rothschild and Early Jewish Colonization in Palestine*, Lanham, MD, Boulder, CO. and New York: Brown and Littlefield Publishers Inc., 2000, 299 pages.

روچیلد و نخستین سالهای استعمار یهودی در فلسطین

کتاب سالهای آغازین اسکان مجدد یهودیان در سرزمین مقدس فلسطین را در قرن نوزدهم مورد بررسی قرار می دهد و بر دوره ۹۰-۱۸۸۲ تمرکز می کند. در این کتاب، که اولین بار در ۱۹۹۰ به زبان عبری چاپ شد، نویسنده استعمار مدرن فلسطین توسط یهودیان را به گونه ای گسترده تر از نسخه عبری بررسی می کند. نسخه پیشین به توسعه استعمار یهود تنها در چارچوب حمایت بارون روچیلد و مؤسسه او می پرداخت. نسخه نوین، ساختار تاریخی-جغرافیایی نسخه سال ۱۹۹۰ را حفظ کرده است، اما اسکان یهودیان در قرن نوزدهم در فلسطین را براساس پدیده جهانی استعمار اروپایی مورد تجزیه و تحلیل قرار می دهد.

در آغاز کتاب حمید بوزارسلان و مایکل گوتتر، نویسندگان برجسته مسئله کردها در ترکیه، خشونت موجود در کردستان ترکیه و کاربرد حقوق بین الملل در مسئله کردی را مورد بررسی قرار می دهند. متحدان و رقبای منطقه ای حزب کارگران کرد، مسئله کرد در روابط ترکیه-سوریه، حقوق اقلیتها از نظر زبانی در ترکیه، و مهاجران کرد در استانبول سالهای دهه ۱۹۹۰، از جمله مقالات دیگر این کتاب هستند.

Mary Louise Gude, *Louis Massignon: The Crucible of Compassion*, South Bend, IN and London: University of Notre Dame Press, 2000, 248 pages.

لویی ماسینیون: بوتۀ غمخوارگی
نویسنده هدف این شرح زندگی را آشنا کردن جهان انگلیسی زبان با کار لویی ماسینیون (۱۹۶۲-۱۸۸۳)، شرق شناس فرانسوی، عنوان می کند.

ماسینیون زندگی خود را در راه مطالعات اسلامی وقف کرد و برای پر کردن شکاف موجود در فهم میان غرب و شرق تلاش نمود. همانگونه که نویسنده در این

کارا در سطح دریا به عنوان بخشی از استراتژی ضد تروریستی خود نیازمند است، تلاش اسراییل برای فرماندهی بر دریا به منظور اعمال سلطه در زمان جنگ هم امری غیر ضروری است و هم اتلاف کننده.

Ferhad Ibrahim and Gulistan Gurbey, eds. Kurdish, The Conflict in Turkey: Obstacles and Chances for Peace and Democracy, New York: St. Martin's Press, 200, 193 pages.

کشمکش کردی در ترکیه: موانع و فرصتهای صلح و دموکراسی

این کتاب چهارمین شماره یک رشته کتابها پیرامون رویارویی و همکاری در خاورمیانه است که از سوی انتشارات لیت و رلاک در هامبورگ، مونستر و لندن چاپ شده است. نویسندگان مقالات کتاب بحران ترکیه-سوریه در پاییز ۱۹۹۸ و دستگیری عبدا... اوجالان رهبر حزب کارگران کرد در فوریه ۱۹۹۹ را به عنوان نقطه عزیمت در نظر گرفته و پویایی ها و چشم اندازهای پیچیده برقراری صلح در کشمکش کردی در ترکیه را تبیین می کنند.

شرح زندگی نشان می دهد، ماسینیون به عنوان مورخ، باستان شناس، دیپلمات و سرباز در سراسر زندگی خود همچون یک مسیحی وفادار باقی ماند و ایمان او به شدت تحت تأثیر آثار فکری او قرار داشت. وی ماسینیون را یک «مورخ مذهبی» دانسته بر آن است که بخش مهمی از کار ماسینیون برای اسلام و تصوف از عزم جزم او برای پل زدن میان مسیحیت و اسلام سرچشمه می گرفت.

Masoud Kavooosi, *The Globalization of Business and the Middle East: Opportunities and Constraints*, London and Westport, CT: Quorum Books, 2000, 148 pages.

جهانی شدن بازرگانی و خاورمیانه:

فرصتها و قید و بندها

پیام اصلی این کتاب آن است که بین المللی شدن بازارهای جهانی بر خاورمیانه نیز همچون سایر نواحی جهان تأثیر گذاشته است. نویسنده بر این اعتقاد است که در عرض دو دهه گذشته، سرمایه گذاری خارجی و فعالیت بازرگانی و

بین المللی در خاورمیانه افزایش یافته و این مسئله یک پدیده گسترده منطقه ای است. کاووسی در این کتاب تحول محیط بازرگانی منطقه و شرایطی را که بر رشد آن اثر داشته است، بررسی می کند. او چنین استدلال می کند که زیربنا و محیط بازرگانی خاورمیانه در سالهای اخیر با سرعت بی سابقه ای تحول یافته است. در واقع، خاورمیانه «هم اکنون نشان خود را به عنوان یک منطقه پویایی اقتصادی در اقتصاد جهانی به جا گذاشته است» (ص ۱۴۶). منطبق فرآیند خصوصی سازی؛ عوامل تعیین کننده رفتار مصرف کننده در جامعه اسلامی؛ انجمن تجارت آزاد خاورمیانه (MEFTA)؛ و سازمان همکاری اقتصادی از جمله فصلهای دیگر کتاب هستند.

Terence O'Donnell, *Seven Shades of Memory: Stories of Old Iran*, Washington DC: Mage, 1999, 149 pages.

هفت سایه خاطره: داستانهایی از

ایران کهن

نویسنده که حدود ۱۵ سال در ایران

نماینده‌های شخصی و سیاسی که بر کار
روشنفکری ادوارد سعید حاکم است تمرکز
کرده است.

Ibrahim Abdollah Al-Marzouqi, *Human
Rights in Islamic Law*. Portland, OR:
Drake International Services Publishers,
2000, 480 pages.

حقوق بشر در حقوق اسلامی

نویسنده کتاب در پی آن است تا ببیند
که آیا حقوق اسلامی اساسی برای حفظ
حقوق بشر به دست می‌دهد، و اگر آری
چگونه. کتاب نخست منابع حقوق اسلامی را
مرور می‌کند (فصل اول) و بحثی کوتاه
درباره فلسفه اسلامی (فصل دوم) ارائه
می‌دهد. پنج فصل باقی مانده کتاب به
حقوق اجتماعی و فرهنگی می‌پردازد؛ حقوق
اقتصادی، حقوق سیاسی و قضایی؛
جهان شمول بودن حقوق بشر و موضوعات
کنونی پیرامون سیاستهای مربوط به
حقوق در جوامع اسلامی نیز در این کتاب
مورد بررسی قرار می‌گیرد.

مزرعه‌داری می‌کرده است، مجموعه
داستانهای کوتاهی را که بیانگر فرهنگ
ایرانی و ارتباطهای ایرانیان با یکدیگر است
در این کتاب ارائه داده است. گردآوری این
قصه‌ها، مطالعه علت شیدایی غربیها نسبت
به ایران و ارج نهادن به این کشور و فرهنگ
آن نیز هست.

Paul A. Bove, ed. *Edward Said and the
Work of the Critic: Speaking Truth to
Power*, Durham. NC: Duke University
Press, 2000, 281 pages.

ادوارد سعید و کار نقد: سر راست‌گویی با قدرت

این کتاب مجموعه مقالاتی است که
خوانندگان را دوباره با رشته گسترده و عمق
نوشته‌های ادوارد سعید آشنا می‌کند.
مقالات این مجموعه به نظریه فرا استعماری
ادوارد سعید، و اثر او درباره نژادپرستی و
قومیت، دیدگاه او درباره بیهوش‌سازی
سیاست، نظر او پیرامون چهره‌بندی و
نماینده‌گی و سرانجام تفکر او درباره موسیقی
و هنرهای تصویری می‌پردازد. کتاب کنونی
بر رابطه محوری میان تاریخ، زیباشناسی،

متحدان عرب خود نیست)، در پی اعمال فشار جدی بر دولت‌ها برای دادن خودمختاری به اقلیتها نیست.

Steven Heydemann, ed. *War, Institutions, and Social Change in the Middle East*, Berkeley, CA: The University of California Press, 2000, 359 pages.

جنگ، نهادها و تحول اجتماعی در خاورمیانه

کتاب مجموعه مقالات گروهی از پژوهشگران است که از کشورهای مختلف و از رشته‌های گوناگون، تأثیرات اجتماعی و سیاسی آماده شدن برای جنگ را مورد بررسی قرار داده‌اند. نویسنده هدف کتاب را چنین طرح می‌کند: «همانند همکاران خود که به مطالعه اروپا می‌پردازند، ما نیز به فهم ریشه‌های شکل‌بندیهای نمادی، و اینکه چگونه توانمندیهای دولت، در اثر جنگ شکل گرفته و تحول پیدا می‌کنند علاقمند هستیم، و مایل هستیم بدانیم که چگونه آمادگی برای جنگ و دست زدن به جنگ بر الگوهای رابطه دولت - جامعه و شیوه‌های

Moshe Ma'oz, *Middle East Minorities: Between Integration and Conflict*, Washington D.C.: Washington Institute for Near East Policy, 1999, 107 pages.

اقلیت‌های خاورمیانه: میان ادغام و کشمکش

موشه مائوز نویسنده اسرائیلی این کتاب، وضع اقلیتها در کشورهای هلال حاصلخیز و نیز مصر و سودان را مورد بررسی قرار داده است. او با به کارگیری یک رهیافت مبتنی بر مطالعات موردی، می‌گوید که در رابطه میان اقلیتها با اکثر جمعیت تحولات عمده‌ای در خاورمیانه قرن بیستم روی داده است. به نظر وی، تنها اردن شاهد تجربه ادغام صلح‌آمیز نسبی اقلیتها و مذاهب بوده است. او بر این نظر است که میان فرآیند دموکراتیک شدن حیات سیاسی و ادغام رابطه وجود دارد. (یعنی آزادسازی سیاسی موجب ادغام صلح‌آمیز اقلیتها می‌شود.) علاوه بر این نویسنده، معتقد است که نیروهای خارجی نقش مهمی در تعیین وضع اقلیتها بویژه کردها بازی می‌کنند. در این رابطه، او می‌افزاید که قدرتهای خارجی بویژه ایالات متحده (که در پی بیگانه ساختن

Sven Behrendt and Christian-Peter Hanelt, eds., *Bound to Cooperate: Europe and the Middle East*, Gutersloh, Germany: Bertelsmann Foundation Publishers, 2000, 375 pages.

محکوم به همکاری: اروپا و خاورمیانه

کتاب کنونی حاصل مجموعه مقالاتی است که به صورت یک پروژه تحقیقاتی از سوی دانشگاه مونیخ در آلمان پیگیری شده است. این پروژه در سال ۱۹۹۴ به تصویب رسیده بود. روابط امنیتی منطقه ای، صلح خاورمیانه، قید و بندهای نمادی بر سر راه سیاستگذاری خارجی اتحادیه اروپایی و هماهنگی در سیاست ماورای آتلانتیک از جمله موضوعات بحث شده در این کتاب هستند. مقالات کتاب در چهار عنوان و موضوع اصلی تقسیم بندی شده اند. این موضوعات کلی عبارتند از: ۱. روابط امنیتی، ۲. فرآیند صلح در خاورمیانه، ۳. استراتژیهای سیاستگذاری خارجی، ۴. مشروعیت و تغییر و تحول. در بخش اول کتاب، مقاله ای با عنوان «از ژئوپولیتیک تا ژئواکونومیک: امنیت جمعی در خاورمیانه و شمال آفریقا» نوشته عبدالمنعم سعید علی

حکومت تأثیر می گذارد» (ص ۸). بخش اول کتاب که به اقتصاد سیاسی جنگ جهانی اول و دوم اختصاص دارد، فصلهای زیر را در پی دارد: «جنگ و نذارک غذا در ساختن ماوراء اردن» نوشته طارق طل؛ «اوج و تحول جنگ استعماری در سوریه و لبنان» نوشته الیزابت تامسون؛ و «روابط دولت و بازار در خاورمیانه بعد از جنگ»، نوشته رابرت ویتالیز. بخش دوم به روابط میان جنگ، دولت و جامعه اختصاص دارد و مقالات زیر را در بر می گیرد: «ملت سازی و امنیت ملی در سوریه» نوشته ولکر پرتز؛ «بحران اجتماعی در اسرائیل و جنگ ۱۹۶۷» نوشته جوئل میدال؛ «جنگ به عنوان مامای نهادهای سیاسی و جامعه فلسطین» نوشته یزید صایغ؛ «جنگ در خاطره اجتماعی روستاییان مصری» نوشته ریم سعد؛ «جنگ به عنوان ابزار ظهور و سقوط جامعه تحت کنترل دولت در عراق بعثی»، نوشته عصام الخفاجی؛ و «اقتصاد سیاسی جنگ داخلی در لبنان» نوشته الیزابت پیکارد. بخش سوم در بر دارنده فصلی است که در آن راجراون «تأثیر فزاینده جنگهای خاورمیانه ای» را مورد بررسی قرار داده است.

ارائه شده است. در مقاله ای دیگر «چارچوب بارسلونا» و اینکه آیا اولین ستون اروپای مدیترانه ای مؤثر واقع شده است یا نه، توسط روزماری هولیس به بحث گذاشته شده است. هدف این مقاله آن است تا پی برده شود که آیا «چارچوب بارسلونا» مفهوم مناسبی برای روابط امنیتی هست یا خیر. در بخش دوم، جوئل پیترز، مقاله ای درباره سهم اروپا در فرآیند صلح اعراب و اسرائیل نوشته است. در بخش سوم نویسندگانی چون ترورتایلور، فب مار، و انوشیروان احتشامی سیاستهای آمریکا و اروپا در قبال ایران را مورد بحث قرار داده اند.

ارائه شده است. در مقاله ای دیگر «چارچوب بارسلونا» و اینکه آیا اولین ستون اروپای مدیترانه ای مؤثر واقع شده است یا نه، توسط روزماری هولیس به بحث گذاشته شده است. هدف این مقاله آن است تا پی برده شود که آیا «چارچوب بارسلونا» مفهوم مناسبی برای روابط امنیتی هست یا خیر. در بخش دوم، جوئل پیترز، مقاله ای درباره سهم اروپا در فرآیند صلح اعراب و اسرائیل نوشته است. در بخش سوم نویسندگانی چون ترورتایلور، فب مار، و انوشیروان احتشامی سیاستهای آمریکا و اروپا در قبال ایران را مورد بحث قرار داده اند.

باز می‌گردد.

Francis R. Nicosia, *The Third Reich and Palestine Question*, New Brunswick, NJ and London: Transaction Books, 2000. 202 pages.

Tareq Y. Ismael, ed., *The International Relations of the Middle East in the 21st Century: Patterns of Continuity and Change*, London: Ashgate, 2000, 400 pages.

رأی‌ش سوم و مسئله فلسطین

این کتاب یک مطالعه جامع پیرامون سیاست خارجی آلمان در برابر مسئله فلسطین در سالهای دهه ۱۹۳۰ به دست می‌دهد. هدف کتاب آن است تا سوء برداشتها و افسانه‌های موجود درباره

روابط بین‌المللی خاورمیانه در قرن ۲۱:

الگوهای تداوم و تحول

مجموعه مقالات کنونی دیدگاه جهانی

Jean Kellens, Essays on Zorathustra and Zoroastrianism, trans. and ed by Prods Oktor Skjaervo, Costa Mesa, CA: Mazda Publishers, 2000, 112 pages.

مقالاتی پیرامون زرتشت و زرتشتی‌گری
کتاب کنونی که نخستین اثر در مجموعه مربوط به مطالعات زرتشتی است، مقالاتی از جین کلن، یکی از متخصصان پیشتاز متون و مذاهب کهن ایرانی را گردآوری کرده است. از جمله مقالات این کتاب، می‌توان به چهار سخنرانی معروف کلن در کالج دو فرانسس در ۱۹۹۰ اشاره کرد که مهمترین آثار او پیرامون اوستای کهن، کتاب مقدس زرتشتیان ایران محسوب می‌شود.

و منطقه‌ای پیرامون خاورمیانه را مورد بررسی قرار می‌دهد. هدف مقالات، تحلیل تحولات تاریخی و جاری مؤثر بر نقش و اهمیت این ناحیه در ژئوپولیتیک جهانی است. کتاب به سه بخش تقسیم شده است. بخش اول بر تحولات اصلی خاورمیانه تا فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی تمرکز می‌کند. بخش دوم، که به بررسی تکامل منطقه در سالهای اخیر (یعنی پس از جنگ ۱۹۹۱ خلیج فارس) می‌پردازد، مقالاتی را درباره موضوعات گوناگون ارائه می‌دهد. این مقالات اختلافات بر سر آب و حقوق بین‌الملل، فعالیتهای اقتصادی و بازاریابی هسته‌ای را دربر می‌گیرد. بخش سوم خاورمیانه را در یک جایگاه بین‌المللی قرار داده و روابط میان ملت‌های عرب و بازیگران قبلی و کنونی خارجی، نظیر انگلستان، کشورهای اروپای شرقی و غربی، ایالات متحده و سازمان ملل را بررسی می‌کند.